

بلکه تنها در قالب مظاهر تبیین یافته و به صورت قراردادهای هنری غیر قابل تغییر پدیدار گشته است؛ به گونه‌ای که تعیین هویت افراد بر مبنای تاج‌های شخصی، سرپوش‌های خاص، جامگان، نشان‌های ویژه، نحوه‌ی جایگیری، نوع فیگور و تبلور در بازنمایی امکان‌پذیر می‌گردد. از رهگذر شواهد نشانه‌شناختی، شخصیت‌شناسی پاپک از خاندان پرآوازه‌ی قارن، در حکم بیدخش و نایب‌السلطنه‌ی حکومت در زمان پادشاهی بهرام دوم، بهرام سوم، نرسه و هرمزد دوم صورت پذیرفته است. بر خلاف نظر برخی محققان مبنی بر یکی دانستن نشان بیدخشی و آنچه که نشان دودمان قارن است، تصویرشناسی تطبیقی تفاوت فاحشی را میان آن دو آشکار می‌سازد. نشان دودمان قارن، غنچه‌ای در حال شکفتن بر یک پایه‌ی افقی است و نشان منصب بیدخشی غنچه‌ای در میان دو برگ و فاقد پایه‌ی افقی است. نگارکند صخره‌ای هرمزد دوم در نقش رستم فارس بهترین شاهد بر این مدعا و تأکیدی بر وضوح تفاوت میان کاربرد دوگانه‌ی غنچه‌های مورد بحث است؛ به گونه‌ای که هر دو نشان به وضوح بر کلاهخود دشمن از پای درآمده‌ی هرمزد دوم نقش بسته است. از سوی دیگر، اصالت خانوادگی بیدخش پاپک، اندیشه‌ی رایج انحصار مقام بیدخشی به خاندان سلطنتی را ابطال می‌سازد.

واژگان کلیدی: ساسانی، بیدخش، پاپک، دودمان قارن، شواهد نشانه‌شناختی.

در همه دوران‌ها اهمیت بیشتری داشته، پرداخته شده است. به علاوه، تقسیم مصنوعی دوره‌های تاریخی برمبنای تغییرات سیاسی، از جمله برداشت تاریخ‌نگارانه از گسست در تاریخ ایران بعد از فتوحات اسلام، باعث عدم توانایی بسیاری از محققین در بررسی عواملی نظیر تغییرات اقتصادی در طولانی مدت شده است. مقاله حاضر با در نظر گرفتن جنبه تولیدی اقتصاد ساسانی، سعی در تثبیت چند اصل در مطالعه تاریخ اقتصاد اواخر دوره ساسانی و اوایل دوره اسلامی دارد و با مقایسه دو منطقه‌ی خوزستان و تخارستان، به نکاتی در مورد این اصول اشاره می‌کند.

واژگان کلیدی: ساسانیان، اسلام، اقتصاد، کشاورزی، پساباستان، خوزستان، تخارستان

نشانه‌های دودمان قارن و منصب بیدخشی

سرور خراشادی

دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴ / ۱ / ۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴ / ۴ / ۱۲

خلاصه: هنرمند عصر ساسانی در خلق آثار یادمانی این دوران، پیرو مکتب رئالیسم بوده است؛ هرچند این واقع‌گرایی منجر به بازنمایی افراد با ویژگی‌های کاملاً شخصی و چهره‌پردازی دقیق نگشته و اصولاً شبیه‌سازی مد نظر خالق این آثار نبوده است؛

فصل به سرپرستی نگارنده بررسی شد. طی این بررسی شمار زیادی محوطه مربوط به دوران پیش از تاریخ شناسایی و ثبت شد که از این میان احتمالاً ۲۸ محوطه در فارس مربوط به دوره‌ی مس و سنگ است. همان‌گونه که با توجه به وضعیت طبیعی منطقه قابل پیش‌بینی بود، بیشتر محوطه‌ها از نوع پراکندگی سفال بدون ارتفاع محسوس هستند. این محوطه‌ها بر اساس ریخت‌شناسی و مشاهدات امروزی درباره‌ی کوچ‌نشینان منطقه، و نیز شمار اندک یافته‌های سطحی آن‌ها از نوع کوچ‌نشینی هستند. سفال‌های به دست آمده از سطح محوطه‌های فارس به هر سه دوره‌ی مس و سنگ قدیم، میانی و جدید تعلق دارند. دوره‌هایی که بیشترین سفال‌های مربوطه در آن بازه‌ی زمانی قرار دارد، دوره‌ی مس و سنگ میانی است. بیشتر محوطه‌ها مربوط به دوره‌ی مس و سنگ میانی هستند. دوره‌ی مس و سنگ قدیم تعداد محوطه‌ها و جمعیت کمتر و در دوره‌ی مس و سنگ جدید نیز تراکم محوطه‌ها و جمعیت نسبت به مس و سنگ میانی سیر نزولی پیدا می‌کند. مطالعه‌ی سفال‌های دوره‌ی مس و سنگ نشان دهنده‌ی ارتباط و نزدیکی بسیار زیاد سفال منطقه با سفال‌های دوره‌ی مس و سنگ در فارس (باکون الف و ب)، خوزستان (شوشان میانه و جدید) و تا حدودی فلات مرکزی ایران است. ولی به نظر می‌رسد سفال مس و سنگ فارس شباهت بیشتر با فرهنگ‌های پیش از تاریخ فارس دارد. به نظر می‌آید در این دوره ارتباط برون منطقه‌ای بین فارس با دشت خوزستان و فارس زیاد بوده است. در واقع افزایش تجارت و روابط منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای یکی از ویژگی‌های بارز دوره‌ی مس و سنگ است. این روند گرچه در دوره‌های قبل نیز وجود داشته است ولی در این دوره با توجه به وجود شواهد و مدارک فراوان افزایش چشمگیری یافته است. سفال‌های به دست آمده طی بررسی که مربوط به این دوره بوده‌اند شباهت زیادی با سفال‌های خوزستان و فارس دارند.

واژگان کلیدی: مس و سنگ، فارس، سفال، کوچ‌نشینی

تداوم و تغییر در اواخر دوره‌ی باستان ایران: نگاهی اقتصادی از ساسانیان

خداداد رضاخانی

دانشگاه برلین

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱/۱۹

خلاصه: اقتصاد دوره‌ی باستان اکثراً در چهارچوب تجارت و بازرگانی مطالعه شده و کمتر به جنبه «تولیدی» اقتصاد، که

گرفته که شاهد آن حضور تعداد زیاد محوطه‌های باستانی است. متأسفانه این منطقه به صورت علمی بررسی و مطالعه نشده و محوطه‌های بسیاری ناشناخته باقی مانده است. یکی از این محوطه‌ها قلعه جوشاتو، واقع در ۱۲ کیلومتری شمال شرقی شهرستان شاهین‌دژ و جنوب استان آذربایجان غربی است که به دلیل موقعیت استراتژیک، ابعاد و ساختار معماری فوق‌العاده و منحصر به فرد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مهمترین اثر معماری قلعه جوشاتو، یک دیوار دفاعی به طول باقی‌مانده‌ی ۶۷ متر است که با تخته‌سنگ‌های بزرگ و مهارت فوق‌العاده در ضلع شرقی محوطه ساخته شده که در نوع خود منحصر به فرد است. بقایای معماری مشهود محوطه معرف دو سبک متفاوت معماری و احتمالاً دو دوره‌ی ساخت و ساز است. با این حال اکثریت سفالینه‌های مطالعه شده مربوط به سنت سفال نخودی ساده‌ی عصر آهن III و بویژه سنتی است که در محوطه‌های مانایی دیده می‌شود. با توجه به سنت سفالگری و داده‌های معماری و نیز موقعیت محوطه در مرکز قلمرو پادشاهی مانا، قلعه جوشاتو به احتمال بسیار یکی از استحکامات مهم و مرکزی مانایی بوده که در اوایل قرن ۸ ق.م ساخته شده است. البته این احتمال وجود دارد که دیوار دفاعی اصلی جوشاتو توسط اورارتویی‌ها ساخته شده و بعد از عقب‌نشینی آنها، مانایی‌ها با بازسازی قلعه آن را مورد استفاده قرار داده‌اند. پژوهش حاضر نتیجه بررسی سطحی و مطالعه میدانی نویسنده در طی تابستان ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ است.

واژگان کلیدی: قلعه جوشاتو، مانا، معماری عصر آهن III، شمال غرب ایران

دوره‌ی مس و سنگ در کوهستان‌های بختیاری: محوطه‌های نویافته‌ی فارس

علیرضا خسروزاده

دانشگاه شهرکرد

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۲/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۴/۲۵

خلاصه: فارس در بخش میانی کوه‌های زاگرس (مرکز استان چهارمحال و بختیاری) واقع شده و رشته کوه‌های نسبتاً مرتفع با چندین قله‌ی بالای ۳۰۰۰ متر ارتفاع بخش‌های قابل توجهی از چشم‌انداز طبیعی این منطقه را تشکیل می‌دهند. این چشم‌انداز عبارت از یک دشت نسبتاً کوچک و چندین دره‌ی کوچک منتهی به این دشت است. این منطقه از کم‌شناخته‌شده‌ترین مناطق فلات ایران است. در سال ۱۳۸۶ این منطقه طی یک

چکیده‌ی مقالات به زبان فارسی

پیرامون باستان‌شناسی رمه‌داری: خاور نزدیک و آنسوی آن

کامیار عبدی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۴/۲

خلاصه: نوشتار حاضر با استناد به مشاهدات جغرافیایی، تاریخی و قوم‌نگاری و با استفاده از عواملی نظیر میزان جابه‌جایی، تقسیم کار و نظام اجتماعی، راهکارهای کوچ‌روی قبل از دوره‌ی معاصر را معرفی نموده و در پی آن، نشانه‌های این راهکارهای متفاوت را در زمینه‌هایی نظیر باستان‌شناسی، باستان‌زیست‌شناسی، شیمی در باستان‌شناسی، باستان‌گیاه‌شناسی، مطالعات تحلیل فضایی و الگوهای اسقراری پیگیری می‌کند.

واژگان کلیدی: رمه‌داری، خاور نزدیک، کوچ فصلی، کوچ‌روی، بوم‌شناسی انسانی

اصلی مقاله‌ی حاضر بازشناسی سیستم ثبت و ضبط در تپه زاغه و واکاوی اینکه نظام حسابداری زاغه در چه مرحله‌ای از پیشرفت این سیستم قرار داشته، است. به نظر می‌رسد که براساس شواهد موجود، اشیاء شمارشی / توکن‌های زاغه برای شمارش محصولات کشاورزی و نگهداری احشام کاربرد داشته و این کالانها را می‌توان جزو اصلی نظام حسابداری و شمارشی برشمرد.

واژگان کلیدی: ایران، دشت قزوین، نظام حسابداری، نظام شمارشی، اشیاء شمارشی / توکن‌ها، دوره گذار از نوسنگی به مس‌سنگی

ورود پنبه به خاور نزدیک

خاویر آوارز-مون

دانشگاه مک‌کواری

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴ / ۲ / ۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴ / ۳ / ۳۰

خلاصه: در سال ۱۹۸۲ آرامگاهی اشرافی در ارجان در نزدیکی شهر بهبهان امروزی کشف شد. در این آرامگاه تابوتی مفرغی پیدا شد که در آن پارچه‌های پنبه‌ای و پولک‌های طلایی قرار داشت که از وجود پارچه و البسه‌ی اشرافی در این آرامگاه خبر می‌داد که قدمت آنها به واپسین سال‌های حکومت عیلام بازمی‌گشت. هدف اصلی این پژوهش بررسی نقش این کشفیات در زمینه‌ی تاریخ البسه‌ی اشرافی، بویژه شناخت ما در زمینه‌ی تاریخ خاستگاه پنبه و ورود آن به خاور نزدیک است.

واژگان کلیدی: ارجان، پنبه، پولک، البسه، عیلام

جستاری باستان‌شناختی درباره توکن‌های مکشوفه از تپه زاغه، دشت قزوین، ایران

نیلوفر مقیمی

دانشگاه تهران

حسن فاضلی نشلی

دانشگاه تهران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴ / ۳ / ۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴ / ۴ / ۱۸

خلاصه: نوشتار حاضر به بررسی چگونگی توسعه نظام ثبت و ضبط اطلاعات مربوط به محصولات در تپه زاغه دشت قزوین خواهد پرداخت. چنین مطالعاتی از آنجا ارزشمند هستند که مراحل اولیه استفاده از سیستم حسابداری و شمارشی را بررسی می‌کنند؛ نظام شمارشی در عصر شهرنشینی و دوران تاریخی به یکی از عوامل اصلی مدیریت مؤسساتی و بروکراسی تبدیل شد. تپه زاغه یکی از محوطه‌های کلیدی هزاره‌ی پنجم پ.م در دشت قزوین است که در آن تعداد بسیار زیادی اشیاء شمارشی در ابعاد و اشکال گوناگون بدست آمده است. این اشیاء شمارشی که تعداد آنها به ۲۳۸ عدد می‌رسد هم از لحاظ گونه‌شناسی و هم از لحاظ بحث‌های نظری قابل مطالعه هستند. هدف

مطالعه و تاریخ‌گذاری قلعه جوشاتو(شاهین‌دژ)، آذربایجان غربی): بزرگترین دژ مانایی؟

کاظم ملازاده

دانشگاه بوعلی سینا

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴ / ۴ / ۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴ / ۵ / ۱۰

خلاصه: حوضه‌ی رودخانه زرينه‌رود واقع در جنوب دریاچه‌ی ارومیه، به جهت شرایط مناسب زیست‌محیطی از دوره‌ی پیش‌ازتاریخ به بعد مورد توجه گروه‌های مختلف انسانی قرار